

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการพลเรือน¹

ณัฐมณีนันท์ ดาสา²

จากการศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือนในระบบกฎหมายไทย ทราบว่าได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471 เป็นฉบับแรก ซึ่งให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับแรกสักระยะก็พบว่าทบทวนบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านการบริหารที่เปลี่ยนไป ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดภารกิจของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและกฎหมายให้เหมาะสมและเพื่อให้การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐสอดคล้องกับทิศทางการบริหารราชการจึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายปัจจุบันคือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทแนวทางและวิธีการปฏิบัติราชการเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภารกิจของประเทศ โดยได้กำหนดบทบาทภารกิจของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และให้การบริหารทรัพยากรบุคคลในภาคราชการสอดคล้องกับแนวทางการบริหารราชการแนวใหม่อย่างแท้จริง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ยังมีปัญหาทางกฎหมายในเรื่องความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการและทราบว่าในเรื่องการดำเนินการทางวินัย เป็นกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 โดยเริ่มตั้งแต่มาตรา 90 เมื่อมีการกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ทราบโดยเร็วและให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้โดยเร็วด้วยความยุติธรรมและปราศจากอคติ และเมื่อได้รับ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการพลเรือน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ประโมทย์ จารุณิล และรองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดกาญจนบุรี) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รายงานตามมาตรา 90 หรือความดังกล่าวปรากฏต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รับผิดชอบการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่าเป็นกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ซึ่งพบว่ามาตรา 91 ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการพิจารณาสั่งการให้มีการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นเอาไว้ เปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง และเมื่อพิจารณามาตรา 92 มาตรา 93 และมาตรา 94 ก็มิได้มีข้อห้ามในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยเป็นกรรมการชุดเดียวกันกับผู้ที่เคยแต่งตั้งเป็นกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงในกรณีเดียวกัน และเรื่องระยะเวลาในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ ในมาตรา 97 วรรค 2 กรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณา เมื่อ อ.ก.พ. ดังกล่าวมีมติเป็นประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ว่าต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนภายในกำหนดเวลาเท่าใดเพื่อส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง พิจารณารวมถึงไม่มีกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาของ อ.ก.พ. ดังกล่าวไว้ด้วย จึงทำให้กระบวนการดำเนินการทางวินัยในการพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอนจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งด้วย การดำเนินการทางวินัยที่ใช้ระยะเวลายาวนานเกินไปย่อมกระทบต่อขวัญและกำลังใจของข้าราชการและหลักความเป็นธรรมหรือกรณีที่มีการกระทำผิดจริงการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ต้องใช้ระยะเวลายาวนานจนเกินสมควรหรืออาจใช้ช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเกิดความเสียหายต่อราชการและเกิดความไม่เป็นธรรมต่อข้าราชการที่อาจถูกกลั่นแกล้งหรือเรียนให้ถูกดำเนินการทางวินัย จากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นได้ว่ายังมีปัญหาในทางกฎหมาย ซึ่งในเรื่องดังกล่าวกฎหมายได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้โดยกว้างๆ ไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมหลายประการ ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาประการแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 92 มาตรา 93 และมาตรา 94 ไม่ได้มีข้อห้ามในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยจากผู้ที่เคยเป็นกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงในกรณีเดียวกันมาก่อน จากการศึกษาพบว่ามีการแต่งตั้งบุคคลเป็นทั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเข้ากับคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย อันเนื่องมาจากจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติหลักเกณฑ์ หรือข้อห้ามเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนและคณะกรรมการสอบสวนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งหลายหน่วยงานเห็นว่าเมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ หลักเกณฑ์ วิธีการ รวมถึงข้อห้าม

ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไว้ ในการแต่งตั้ง
 คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง หรือคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง จึงมีการ
 ตีความว่าเมื่อไม่มีข้อห้ามในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย
 เอาไว้ จึงสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยจากผู้ที่ เป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงได้ ทำให้
 เกิดเป็นปัญหาข้อโต้แย้งและเป็นปัญหาในการตีความในชั้นอุทธรณ์และเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการฟ้อง
 เป็นคดีที่ศาลปกครอง เช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 832 – 837/2556 ศาลปกครองมีแนวความเห็นว่า
 การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติก่อนออกคำสั่งลงโทษทางวินัย ซึ่งเป็น
 คำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดย
 คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา แล้วฟังว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำ
 ผิดวินัยหรือไม่ และจัดทำรายงานเสนอความเห็นว่าจะยุติเรื่องหรือควรลงโทษผู้ถูกกล่าวหาอย่างไรต่อผู้สั่ง
 แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาต่อไปซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเรียกว่าการพิจารณาทางปกครอง
 คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยถือเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง ดังนั้นจึงต้องมีความเป็น
 กลางตามมาตรา 13 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หากผู้นั้นไม่มี
 ความเป็นกลางหรือมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลางผู้นั้น ไม่อาจพิจารณาทางปกครองได้
 การที่คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกันกับที่เคยแต่งตั้งเป็นกรรมการสืบสวน
 ข้อเท็จจริงหรือกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง ในกรณีดังกล่าวแม้จะเป็นการดำเนินการตามข้อ 18 ของ
 กฎ ก.พ.ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2556 กำหนดในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งออก
 ตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งตั้ง
 คณะกรรมการสอบสวนไว้เพียงให้การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้แต่งตั้งจากข้าราชการพลเรือนสามัญ
 ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีกอย่างน้อยสองคน โดยให้กรรมการคนหนึ่งเป็น
 เลขานุการ แต่การสืบสวนข้อเท็จจริงและแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำผิดหรือไม่
 ก็เพื่อมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความชัดเจนและเกิดความเป็นธรรมต่อผู้ถูกกล่าวหา หากมีการแต่งตั้งบุคคลซึ่งเคย
 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงและต่อมาถูกแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวน
 ทางวินัยในเรื่องเดียวกันที่เคยให้ความเห็นมาก่อน อาจทำให้ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจมีความโน้มเอียงไปตาม
 ความเห็นเดิมที่ได้เคยพิจารณาวินิจฉัยไปแล้วตามผลการสืบสวนข้อเท็จจริง ถือว่ามีสภาพร้ายแรงที่ทำให้การ
 พิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง เกิดความไม่เป็นธรรมในการสอบสวนซึ่งกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการ
 ทางปกครองซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติราชการมีเจตนาให้มีการพิจารณาจากคณะบุคคลคนละคณะกัน
 เพื่อให้เกิดการพิจารณาโดยอิสระ มีความเป็นกลาง และเป็นไปอย่างยุติธรรม

ประเด็นปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณาคำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น และระยะเวลาพิจารณารายงานการสอบสวนของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ จะเห็นว่าการที่กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตาม มาตรา 57 เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 90 รวมถึงไม่ได้กำหนดระยะเวลาการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นไว้ว่าจะต้องพิจารณาและสั่งการเพื่อดำเนินการต่อไปภายในระยะเวลาเท่าใด ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจในเรื่องของระยะเวลาพิจารณาสั่งการดังกล่าวได้อย่างกว้าง ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการสั่งการดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น เมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาสั่งการไว้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจโดยอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการมิได้เร่งรัดและปล่อยระยะเวลาให้นิ่นนานซึ่งขัดกับหลักความรวดเร็ว หลักความยุติธรรม หรือใช้ดุลพินิจตามช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวเบี่ยงเบนการดำเนินการทางวินัยเพื่อช่วยเหลือพวกพ้อง ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบราชการและความเป็นธรรม ซึ่งในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวอาจมีเจตนาเพื่อให้เป็นประโยชน์หรือโทษแก่ข้าราชการพลเรือนผู้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางวินัย หรือเพื่อประวิงเวลาหรือช่วยเหลือพรรคพวกของตนย่อมเป็นการขัดกับหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรมอันเป็นหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายซึ่งมีหลักการสำคัญประการหนึ่งว่ากระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องไม่ชักช้าเพราะกระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าย่อมเท่ากับการปฏิเสธความยุติธรรม เนื่องจากความล่าช้าอาจทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการแสวงหาพยานหลักฐาน พยานหลักฐานอาจถูกทำลาย หรือทำพยานหลักฐานปลอมขึ้นมาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นความรับผิดชอบ หรือเพื่อกลั่นแกล้งผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับโทษ จึงทำให้เกิดความไม่แน่ชัดในผลของการดำเนินการทางวินัย อันอาจจะส่งผลต่อสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณารายงานการสอบสวนทางวินัยของ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง จะเห็นว่าการพิจารณารายงานการสอบสวนของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 หรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง ดำเนินการสอบสวนและจัดทำรายงานการสอบสวนพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวนเสนอต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของการสอบสวนเมื่อเห็นว่าการสอบสวนถูกต้องครบถ้วนแล้วให้พิจารณาสั่งการต่อไป แต่กรณีถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไม่ว่าผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนหรือไม่ก็ตาม ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 จะต้องส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด หรืออ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง แล้วแต่กรณี ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาเมื่อ อ.ก.พ. ดังกล่าวมีมติเป็นประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติให้

เป็นไปตามนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 97 วรรคสอง และกฎ ก.พ. ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. 2556 ข้อ 56 ข้อ 58 และข้อ 59

จะเห็นว่า จากข้อกำหนดของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันในขั้นตอนการพิจารณาของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตรวจสอบความถูกต้องและมีความเห็นตามที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นอย่างไร เพื่อส่งเรื่องเข้า อ.ก.พ. จังหวัด หรือ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวงแล้วแต่กรณี จะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใด และการพิจารณาของ อ.ก.พ. ดังกล่าว ซึ่งจะต้องส่งเรื่องเข้าพิจารณากรณีคณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง จะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งกฎหมายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ และกฎ ก.พ. ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาไว้ ทำให้พบปัญหาว่าบางกรณีเกิดความล่าช้าในขั้นตอนดังกล่าว เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกดำเนินการทางวินัยไม่มีกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จสิ้นสุดที่ชัดเจนแน่นอน เป็นปัญหาในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการว่าในเรื่องกล่าวหาหรือการสอบสวนทางวินัยเรื่องหนึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องตกอยู่ในสภาพผู้ถูกกล่าวหาเป็นระยะเวลานานเกินไปต้องตกอยู่ในภาวะความไม่แน่นอนในชีวิตราชการอันอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ราชการและประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอันเนื่องจากการดำเนินการทางวินัยที่ยังไม่สิ้นสุดหรือใช้ระยะเวลาในการดำเนินการทางวินัยเป็นระยะเวลายาวนานจนเกินไป อันจะกระทบต่อหลักประกันความเป็นธรรมและความมั่นคงในชีวิตข้าราชการของผู้ถูกดำเนินการทางวินัย กรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่บางขั้นตอนของกระบวนการดำเนินการทางวินัยไว้โดยเฉพาะหากปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าอันเป็นเหตุนำคดีมาสู่ศาลได้ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และเกิดความเสียหายถือเป็นการกระทำละเมิดซึ่งเคยมีคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 298/2550 การดำเนินการทางวินัยยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของ อ.ก.พ. ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับสิทธิให้เข้าร่วมโครงการฯ เพราะเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในช่วงกำหนดเวลาการรับสมัคร การดำเนินการทางวินัยล่าช้าเกินสมควรของ อ.ก.พ. จึงเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับเงินขวัญถุง ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีจ่ายค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดให้แก่ผู้ฟ้องคดี (การอ้างว่ามีอัตรากำลังน้อยจึงเป็นเหตุให้งานล่าช้าเป็นข้ออ้างที่ไม่ประกอบด้วยเหตุผลที่ควรแก่การรับฟัง จะรับฟังได้ต้องปรากฏเหตุผลอันสมควร) หรืออีกนัยหนึ่งผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 อาจใช้ดุลยพินิจไปในทางประวิงเวลาช่วยเหลือผู้กระทำผิดซึ่งเป็นพรรคพวกของตน เช่น บางกรณีพบว่าคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรงได้ดำเนินการสอบสวนแล้วเสร็จและเสนอรายงานการสอบสวนต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไปแล้ว แต่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของผู้แต่งตั้งและพิจารณาของ อ.ก.พ. จังหวัดซึ่งอาจใช้ระยะเวลานานเกือบปี กว่าจะมีการพิจารณาและมีคำสั่งลงโทษได้ออก ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบราชการต้องจ่ายเงินเดือนและสิทธิประโยชน์ให้ผู้กระทำผิดอันเกิดจากการพิจารณา

ที่ล่าช้า ใช้ระยะเวลาพิจารณานานเกินไป เป็นต้น และการเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจสามารถใช้ดุลยพินิจโดยมิชอบซึ่งขัดกับหลักกรรมมาภิบาล หลักนิติธรรม และแนวคิดในการดำเนินการทางวินัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษามาตรฐานความประพฤติ ขวัญกำลังใจ และสมรรถภาพของข้าราชการพลเรือน ซึ่งการพิจารณาลงโทษนั้นจะต้องปฏิบัติด้วยความรวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม หากผู้มีอำนาจในพิจารณาเพิกเฉยหรือใช้ระยะเวลานานเกินควรในการพิจารณาและมีมติ ก็จะเกิดปัญหาการดำเนินการทางวินัยที่ค้างค้ำสะสม เป็นเหตุให้ข้าราชการพลเรือนผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลกระทบด้านจิตใจ มีความกังวลใจและเกิดภาวะความเครียดตลอดระยะที่การดำเนินการทางวินัยยังไม่เสร็จสิ้น จึงขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน อันอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ลดลง ตลอดจนการดำเนินชีวิตร่วมอยู่ในสังคมราชการอาจได้รับอับอาย ถูกรังเกียจ ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากสังคมในที่ทำงาน หรือในบางกรณีที่ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงอาจต้องถูกสั่งพักราชการ หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อนในระหว่างการสอบสวน ซึ่งต้องถูกงดจ่ายเงินเดือนรวมถึงเงินอื่นๆที่ทางราชการจ่ายให้ตามสิทธิหรือตำแหน่งหน้าที่ หรือต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร หากไม่เร่งรัดพิจารณา มีมติ สั่งการภายในระยะเวลาตามควร ย่อมทำให้การดำเนินชีวิตของข้าราชการพลเรือนในช่วงเวลาดังกล่าวได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงต่อตัวของข้าราชการพลเรือน ครบใดที่ยังไม่ได้มีการพิจารณา มีมติ วินิจฉัยสั่งการ

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 94/1 โดยกำหนดให้ชัดเจนในเรื่องคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง หรือคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง เพิ่มเติมโดยบัญญัติว่า “การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง โดยกรรมการแต่ละคณะจะต้องไม่เป็นบุคคลที่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการชุดหนึ่งชุดใดมาก่อน”

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาพิจารณาดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น และระยะเวลาพิจารณารายงานการสอบสวนของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาพิจารณาดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 91 เดิมว่า “เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 90 หรือความดังกล่าวปรากฏแก่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตาม

มาตรา 57 ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รับผิดชอบหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยก็ให้ยุติเรื่องได้”

แก้ไขเป็น “เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 90 หรือความดังกล่าวปรากฏแก่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รับผิดชอบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับการกล่าวหา หรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น ว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยก็ให้ยุติเรื่องได้”

2.2 ปัญหาระยะเวลาพิจารณารายงานการสอบสวนของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

มาตรา 96 วรรคแรก เดิมว่า “ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนตามควรกรณีที่เหมาะสมกับความผิด”

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยการเพิ่มวรรคหรือแก้ไขในวรรคเดิม ดังต่อไปนี้

มาตรา 96 วรรคแรก เป็น “เมื่อได้รับรายงานตามมาตรา 90 หรือความดังกล่าวปรากฏแก่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รับผิดชอบในเบื้องต้น หรือพิจารณารายงานการสืบสวน หรือสำนวนการสอบสวน ภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับรายงานตามมาตรา 90 รายงานการสืบสวนและสำนวนการสอบสวนจากคณะกรรมการสืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย หากข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนตามควรกรณีที่เหมาะสมกับความผิด”

มาตรา 97 วรรค 2 เดิมว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ.จังหวัด อ.ก.พ.กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณา เมื่อ อ.ก.พ.กระทรวง มีมติประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎ ก.พ.

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยการเพิ่มวรรคหรือแก้ไขในวรรคเดิม ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 97 วรรค 2 เป็น “ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รับผิดชอบ

พิจารณารายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวนภายในระยะ 30 วันนับแต่วันที่รับรายงานการสอบสวน และสำนวนการสอบสวนจากคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง

ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 97 วรรค 3 เป็น “เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ ตามมาตรา 57 พิจารณารายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวน ตามมาตรา 97 วรรค 2 เรียบร้อยแล้วให้ ริบส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณา ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับรายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวน ตามวรรค 2 เมื่อ อ.ก.พ. มีมติ ประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

กรณีที่ 2 ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ใดกระทำผิดอย่างร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รีบพิจารณารายงานการสอบสวน และสำนวนการสอบสวนภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับรายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวนจากคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง และรีบส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูก กล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณาภายใน 30 วัน นับจากวันที่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 พิจารณารายงานการสอบสวนแล้ว และเมื่อ อ.ก.พ. มีมติประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่ง หรือปฏิบัติไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

3. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณารายงานการสอบสวนทางวินัยของ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง

ควรให้มีแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 97 วรรค 2 เดิม ว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มี อำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดอย่างร้ายแรงให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่ง บรรจุตามมาตรา 57 ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณา เมื่อ อ.ก.พ. กระทรวง มีมติประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

โดยเพิ่มเติมกรอบระยะเวลาในการพิจารณาของ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตาม มาตรา 93 วรรคหนึ่ง หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 94 เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 รีบพิจารณารายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวน ภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับรายงานการสอบสวนและสำนวนการสอบสวนจากคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่าง

ร้ายแรง และรีบส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเวลา 30 วันนับจากวันที่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 พิจารณาเรียบร้อยแล้ว ขยายได้ 2 ครั้งๆ ละไม่เกิน 15 วัน และเมื่อ อ.ก.พ. มีมติประการใดให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

เอกสารอ้างอิง

กมลชัย รัตนสภาวะศ์. **พื้นฐานความรู้ทั่วไปหลักกฎหมายปกครองเยอรมัน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537.

ไพโรจน์ อารักษ์ยา. **วินัยข้าราชการ เริ่มต้นที่คำสั่งลงโทษทางวินัย แต่สิ้นสุดที่คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2562.

พัฒน์พงศ์ อมรวัฒน์. **หลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

วรพจน์ วุศรพิชญ์. **หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2540.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง: หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2546.

สำนักมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ.. **คู่มือการดำเนินการทางวินัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสำนักงาน ก.พ., 2553.

สำนักมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ.. **วินัยหลักและวิธีการรักษาวินัย**. นนทบุรี: กลุ่มโรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการ สำนักงาน ก.พ., 2558.

สำนักมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ.. **แนวทางการลงโทษ**. นนทบุรี: สำนักงานเลขาธิการสำนักงาน ก.พ., 2560.

อิสสระ นิตินันท์ประภาส. **กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527.

บทความ

โกคิน พลกุล. “รูปแบบและวิธีการควบคุมฝ่ายปกครอง.” **วารสารนิติศาสตร์** 12, 1 (มิถุนายน 2524): 71.

เลิศวัลลภ ศรียะพลภูสิทธิ และ ธมนพัชร ศรียะพลภูสิทธิ. “การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย.”

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561):

261-262.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “การควบคุมการใช้ดุลพินิจทางปกครองโดยองค์กรตุลาการ.” วารสารกฎหมายปกครอง 8, 1 (เมษายน 2532): 37.

สมยศ เชื้อไทย, “การกระทำทางปกครอง,” วารสารกฎหมายปกครอง 17, 3 (กันยายน 2530): 56.

วิทยานิพนธ์

จันทร์เพ็ญ ตระกูลผิว. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือน.” การศึกษาอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

ทองศักดิ์ อนุสาร. “ปัญหาการลงโทษทางวินัย ตามมาตรา 7 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติวินัยข้าราชการ กรมราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2482.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2563.

มนูญ สะมาลา. “ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยข้าราชการครู.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. “การควบคุมอำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยศาลไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

อังศินันท์ อินทรกำแหง. รายงานการศึกษาวินัย โครงการจัดทำคู่มือการรักษาวินัยข้าราชการพลเรือน. สำนักงาน ก.พ.. นนทบุรี: สำนักมาตรฐานวินัย, 2558.

อรัญ มีแก้ว. “ปัญหาการกลั่นกรองการลงโทษทางวินัยข้าราชการรัฐสภา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

บริษัท เทนเซ็นต์ (ประเทศไทย) จำกัด. **DICTIONARY** [Online]. Available URL: <http://www.dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute/>, 2022 (กันยายน, 4).

สำนักงาน ก.พ.. **ประวัติ ก.พ.** [Online]. Available URL: <https://www.ocsc.go.th/>, 2022 (กรกฎาคม, 20).

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561.

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539.

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557.

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พุทธศักราช 2540.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2495.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2518.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2522.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2535.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2551.

กฎ ก.พ.ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พุทธศักราช 2556.

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร.0205/ว.234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดง ที่ อ.132/2558

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดง ที่ อ.714/2555